

Yrityskaupan hyväksyminen: Atria Oyj / Kaivon Liha Kaunismaa Oy

Kilpailu- ja kuluttajavirastolle on 22.8.2016 ilmoitettu järjestely, jossa Atria Oyj hankkii yksinomaisen määräysvallan Kaivon Liha Kaunismaa Oy:ssä.

Atria Oyj:n ("Atria") toimialaan kuuluu teurastamotoiminta, lihanjalostus- ja einesteollisuus sekä näihin liittyvä teollisuus- ja muu liiketoiminta, joita se harjoittaa itse ja tytäryhtiöidensä kautta.

Kaivon Liha Kaunismaa Oy ("Kaivon Liha") harjoittaa naudanlihan käsittelyä ja tukkukauppaa. Sen pääasiallisena toimialana on lihankäsittely, elintarviketeollisuus ja elintarviketukkukauppa.

Relevantit markkinat ja osapuolten markkina-asema

Yrityskaupan ilmoittajan mukaan Kaivon Lihan liiketoiminta koostuu teurastetun naudan ruhoraaka-aineen hankinnasta, naudanlihan käsittelystä ja käsitellyn naudanlihan tukkumyynnistä vähittäiskaupalle, suurkeittiöille ja teolliseen jatkokäsittelyyn. Kaivon Lihan liiketoiminta ei ilmoittajan mukaan ulotu teurastettavien nautojen hankintamarkkinoille, sillä se ei hanki eläviä nautoja, vaan ostaa teurastettua naudan ruhoraaka-ainetta usealta teurastoyritykseltä. Myös Atria harjoittaa ilmoittajan mukaan edellä mainittuja toimintoja. Ilmoittajan mukaan yrityskaupan kannalta relevantit markkinat muodostuvat siten sellaisista markkinoista, jotka tavalla tai toisella liittyvät teurastetun naudanlihan jatkokäsittely- ja tukkumyyntitoimintoihin.

Ilmoittajan mukaan yrityskaupan relevantteina horisontaalisina hyödyke-markkinoina voidaan tarkastella seuraavia myyntimarkkinoita:

- tuoreen naudanlihan tukkumyynti teolliseen jatkokäsittelyyn;
- tuoreen naudanlihan tukkumyynti vähittäiskaupalle;
- tuoreen naudanlihan tukkumyynti suurkeittiöille;
- lihan jatkojalosteiden markkinoihin kuuluvat raa'at maustetut liha-tuotteet;
- teurassivutuotteet, jotka voidaan edelleen jakaa ihmiselle syötäväksi kelpaavien naudan sivutuotteiden myyntiin (elimet ml. veri) ja ihmiselle syötäväksi kelpaamattomien naudan sivutuotteiden myyntiin (teurasjäte ml. veri).

Maantieteelliseltä laajuudeltaan edellä mainitut markkinat ovat ilmoittajan näkemyksen mukaan maailmanlaajuiset tai vähintään EU:n laajuiset. Ilmoittaja on kuitenkin toimittanut KKV:lle markkinatietoja myös kansallisten markkinoiden osalta.

Tuoreen naudanlihan tukkumyynti teolliseen jatkokäsittelyyn, vähittäiskaupalle ja suurkeittiöille

Ilmoittaja viittaa komission tapauskäytäntöön, jonka mukaan tuoreen ja leikatun lihan myynti voidaan jakaa eri hyödykemarkkinoihin sen mukaan, minkä eläimen lihasta on kyse. Ilmoittajan mukaan Kaivon Liha ei ole aktiivinen muiden lihalajien kuin naudanlihan markkinoilla. Naudanlihan myynnin markkinat voidaan jakaa edelleen *tuoreen* ja *käsitellyn* lihan myynnin markkinoihin. Tuoreen lihan myynnillä tarkoitetaan ilmoittajan mukaan teurastetun ja leikatun lihan myyntiä, jota lihaa ei ole mitenkään jatkokäsitelty. Tuoreen lihan myynti on tukkuportaalla tapahtuvaa myyntiä.

Ilmoittajan mukaan tuoreen naudanlihan tukkumyynnin markkina voidaan jakaa asiakassegmenttien mukaan tuoreen naudanlihan tukkumyyntiin 1) teolliseen jatkokäsittelyyn, 2) vähittäiskaupalle ja 3) suurkeittiöille. Ilmoittajan näkemyksen mukaan tuoreen naudanlihan myynnin markkinat teollisille jatkokäsittelijöille, vähittäiskaupalle ja suurkeittiöille ovat maantieteelliseltä laajuudeltaan maailmanlaajuiset tai vähintään EU:n laajuiset, ja ulkomainen naudanliha koetaan korvaavaksi vaihtoehdoksi kotimaiselle lihalle erityisesti lihanjalostajien keskuudessa.

Ilmoittajan arvion mukaan tuoreen naudanlihan *teolliseen jatkokäsittelyyn* suuntautuvan tukkumyynnin markkina Suomessa vuonna 2015 oli arvoltaan noin [170–230]¹ miljoonaa euroa, josta Atrian markkinaosuus oli noin [40–50] % ja Kaivon Lihan noin [5–15] %. Kaivon Lihan myynnistä vuosina 2013-2015 suuntautui [].

Tuoreen naudanlihan tukkumyynnin markkina *vähittäiskaupalle* Suomessa vuonna 2015 oli ilmoittajan arvion mukaan arvoltaan noin [65–95] miljoonaa euroa, josta Atrian markkinaosuus oli noin [25–35] % ja Kaivon Lihan [alle 1] %. Kaivon Lihan vähittäiskauppasegmentin myynti suuntautui vuosina 2013-2015 [].

Tuoreen naudanlihan tukkumyynnin markkina *suurkeittiöille* vuonna 2015 Suomessa oli ilmoittajan mukaan arvoltaan noin [70–90] miljoonaa euroa, josta Atrian markkinaosuus oli noin [10–20] % sekä Kaivon Lihan noin [1–10] %. Kaivon Lihan suurkeittiösegmentin myynnistä vuosina 2013-2015 [].

Edellä mainituilla Kaivon Lihan merkittävillä asiakkailla ei ole ollut huomautettavaa nyt tutkittavan yrityskaupan suhteen.

¹ Hakasulkeisiin merkityissä kohdissa tieto tai tarkka tieto on poistettu liikesalaisuutena.

Lihan jatkojalosteiden markkinat

Ilmoittajan mukaan Atria on aktiivinen usealla käsitellyn lihan jatkojalosteiden markkinalla. Kaivon Liha puolestaan on aktiivinen näiden markkinoiden osalta ainoastaan raakojen maustettujen lihatuotteiden markkinalla.

Lihan jatkojalosteilla tarkoitetaan ilmoittajan mukaan käsiteltyä lihaa, joka on kuluttajakakattua ja/tai sisältää ulkoisia ainesosia, kuten suolaa ja mausteita, ja jota voidaan myydä useassa eri muodossa, kuten raakana, kuivatuna, savustettuna esikypsyttynä tai kypsennettynä ym. Lihan jatkojalosteiden markkinoita voidaan jaotella edelleen hyödykeryhmiin. Ilmoittajan näkemyksen mukaan yrityskaupan vaikutuksia voidaan arvioida seuraavilla lihan jatkojalosteiden markkinoilla:

- a) ruokamakkarat
- b) valmisruoka
- c) kuluttajakakattu liha
- d) raa'at maustetut lihatuotteet.

Ilmoittajan mukaan Atria toimii kaikilla edellä mainituilla segmenteillä, kun taas Kaivon Lihalla on toimintaa vain raakojen maustettujen lihatuotteiden markkinalla. Ilmoittajan mukaan ruokamakkaroiden, valmisruuan ja kuluttajakakattun lihan markkinasegmentit muodostavat yrityskaupan arvioinnin kannalta vertikaalisen markkinan. Koska Kaivon Liha on aktiivinen vain naudanlihan markkinoilla, voidaan ilmoittajan mukaan yrityskaupan vaikutusten arvioinnin kannalta relevantteina markkinoina pitää vain naudanlihaan liittyviä markkinoita. Maantieteelliseltä laajuudelta lihan jatkojalosteiden markkinat ovat ilmoittajan mukaan vähintään ETA:n laajuiset.

Raakojen maustettujen lihatuotteiden markkinoiden koko Suomessa vuonna 2015 oli ilmoittajan mukaan arvoltaan noin [30–40] miljoonaa euroa, josta Atrian markkinaosuus oli noin [0,1–5] % ja Kaivon Lihan noin [20–30] %.

Teurassivutuotteiden markkinat

Teurassivutuotteilla tarkoitetaan teurastuksessa lihan lisäksi syntyviä sivutuotteita, kuten elimiä, verta, luuta, vuotia jne., ja ne voidaan jakaa edelleen ihmiskulutukseen kelpaaviin sivutuotteisiin sekä ihmiskulutukseen kelpaamattomiin tuotteisiin. Ilmoittajan mukaan molemmat markkinasegmentit ovat maantieteelliseltä laajuudeltaan maailmanlaajuiset.

Ilmoittajan mukaan ihmisille syötäväksi kelpaavien naudan sivutuotteiden myynnin (elimet ml. veri) markkinat Suomessa vuonna 2015 olivat arvoltaan noin [3–8] miljoonaa euroa, josta Atrian markkinaosuus oli noin [35–45] % ja Kaivon Lihan [alle 1] %. Ihmiselle syötäväksi kelpaamattomien

naudan sivutuotteiden myynnin (teurasjäte ml. veri) markkinat Suomessa vuonna 2015 puolestaan olivat ilmoittajan mukaan arvoltaan noin [15–25] miljoonaa euroa, josta Atrian markkinaosuus oli noin [50–60] % ja Kaivon Lihan [alle 1] %.

Vertikaaliset markkinat

Ilmoittajan mukaan Atria harjoittaa liiketoimintaa myös valmistusketjun aikaisemmassa ja myöhemmässä vaiheessa suhteessa niihin markkinoihin, joilla Kaivon Liha toimii. Ilmoittajan mukaan yrityskaupan kannalta relevantteja vertikaalisia markkinoita ovat:

- teurastettavien nautojen hankintamarkkinat;
- lihan jatkojalosteiden markkinoiden alasegmentit ruokamakkarat, valmisruoka ja kuluttajapakattu liha.

Lisäksi ilmoittajan mukaan vertikaalisina hyödykemarkkinoina voidaan tarkastella naudan vuotien myynnin markkinoita ja jatkojalosteiden markkinoihin sisältyviä leivänpäällisten markkinoita.

Ilmoittajan mukaan Atria hankkii ja teurastaa eläviä nautoja sekä myy ruohoraaka-ainetta tai lihaleikkaamoidensa leikkaamaa naudanlihaa eteenpäin sitä ostaville asiakkaille. Kaivon Liha puolestaan on ruohoraaka-ainetta ostava teurastamoiden asiakas, joka ei osta eläviä nautoja tai teurasta niitä. Teuraseläinten hankintamarkkinat voidaan ilmoittajan mukaan jakaa edelleen eläinlajeittain. Ilmoittajan näkemyksen mukaan teurastettavien nautojen hankinnan relevantit maantieteelliset markkinat kattavat Suomen lisäksi ainakin Suomen lähialueet EU:ssa ja Venäjällä.²

Teurastettavien nautojen hankinnan markkina Suomessa vuonna 2015 oli ilmoittajan mukaan arvoltaan noin [240–260] miljoonaa euroa, josta Atrian markkinaosuus oli noin [40–50] %. Ilmoittajan mukaan teurastettavien nautojen hankintamarkkinoiden kokoon suhteutettuna Kaivon Lihan naudan ruohoraaka-aineen kokonaisostot vastaavat kansallisilla markkinoilla noin [1–10] % teurastettujen nautojen kokonaismäärästä (kiloina).

Ilmoittajan mukaan Kaivon Lihan liiketoiminta ei ulotu raakoja maustettuja lihatuotteita lukuun ottamatta muiden lihatuotteiden jatkojalostuksen markkinoille. Ruokamakkaroiden, valmisruuan ja kuluttajapakatun lihan jatkojalostuksen markkinoita voidaan siten ilmoittajan mukaan tarkastella vertikaalisina markkinoina. Koska Kaivon Liha toimii ainoastaan naudanlihan markkinoilla, tulee ilmoittajan näkemyksen mukaan relevantteina markkinoina

² Erään KKV:lle markkinaselvitysten yhteydessä toimitetun lausunnon mukaan teurastettavien nautojen hankintamarkkinaa tulisi kuitenkin tarkastella vain Suomen laajuisena, sillä teurastettavat naudat kasvatetaan mm. tuontimääräyksistä johtuen lähes yksinomaan Suomessa.

tarkastella ainoastaan naudanlihaan liittyviä lihan jatkojalosteiden markkinoita.

Ilmoittajan arvion mukaan ruokamakkaroiden markkinan koko Suomessa vuonna 2015 oli arvoltaan noin [1–5] miljoonaa euroa, josta Atrian markkinaosuus oli noin [35–45] % ja valmisruuan markkina noin [20–30] miljoonaa euroa, josta Atrian markkinaosuus oli noin [30–40] %. Kuluttajapakatun lihan markkina oli ilmoittajan mukaan arvoltaan noin [150–200] miljoonaa euroa, josta Atrian markkinaosuus oli noin [30–40] %.

Ilmoittajan mukaan Atria toimii lisäksi nautojen vuotien myynnin sekä leivänpäällisten markkinoilla. Kaivon Lihalla ei ilmoittajan mukaan ole toimintaa näillä markkinoilla.

Yrityskaupan kilpailuvaikutukset

Eräissä KKV:lle toimitetuissa markkinatoimijoiden lausunnoissa on tuotu esiin huoli Atrian vahvasta markkina-asemasta naudan hankinnan sekä naudan teolliseen jatkokäsittelyyn suuntautuvan tukkumyynnin markkinoilla sekä Atrian markkina-aseman vahvistuminen ihmisille kelpaamattomien naudan sivutuotteiden markkinoilla yrityskaupan myötä.

KKV:n arvion mukaan Atrialla on vahva markkina-asema naudanlihan tukkumyynnin markkinoilla, ja yrityskaupan myötä sen markkinaosuus kasvaa jonkin verran entisestään. Vähittäiskaupalle suuntautuvan tukkumyynnin osalta Kaivon Liha ei kuitenkaan ole ollut merkittävä toimija, eikä yrityskaupalla KKV:n arvion mukaan ole olennaisia vaikutuksia tällä markkinalla. Osapuolten yhteenlaskettu markkinaosuus teolliseen jatkokäsittelyyn suuntautuvan tukkumyynnin osalta muodostuu sen sijaan yrityskaupan myötä merkittäväksi. Kuitenkin, erityisesti teolliseen jatkokäsittelyyn ja suurkeittiöille suuntautuvan naudanlihan tukkumyynnin segmenteillä ulkomainen naudanliha muodostaa ainakin jossain määrin kilpailupainetta kotimaiselle naudanlihalle. Tähän viittaa myös se, että []. Lisäksi kullekin markkinasegmentille jää yrityskaupan jälkeenkkin myös muita kotimaisia toimijoita, kuten HKScan Finland Oy ja Snellman Lihajalostus Oy.

Kaivon Lihan markkinaosuus naudan teurassivutuotteiden markkinoilla on sekä ihmiskulutukseen kelpaavien että ihmiskulutukseen kelpaamattomien teurassivutuotteiden segmentillä [], joten yrityskaupan myötä tapahtuva markkinaosuuden lisäys kyseisillä markkinoilla on marginaalinen. Koska Kaivon Liha ei toimi teurastettavien nautojen hankintamarkkinoilla, ei yrityskauppa vaikuta markkinarakenteeseen tällä markkinalla. Kaivon Liha sen sijaan on merkittävä toimija raakojen maustettujen lihatuotteiden markkinalla, mutta toisaalta Atrian markkinaosuus tällä segmentillä on vähäisempi. Osapuolten liiketoimintojen painopisteet eroavat siten jossain määrin toisistaan. Ilmoittajan mukaan Kaivon Lihan tuotevalikoima täydentää Atrian valikoimaa naudanlihatuotteissa, ja yrityskaupan seurauksena Atria on tarkoitus laajentaa liiketoimintaansa Kaivon Lihan merkittävälle osaamisalueelle

eli naudanlihasta valmistettuihin kebab- ja hampurilaistuotteisiin. Naudanlihan tukkumyynnin markkinoilla Kaivon Lihan merkittävimmät asiakkaat eri jakelukanavissa eivät ole ilmoittaneet KKV:lle, että ne näkisivät yrityskaupan aiheuttavan kilpailuongelmia. Edellä kerrotun perusteella yrityskaupalla ei KKV:n arvion mukaan ole sellaisia kilpailun kannalta haitallisia vaikutuksia, joihin puuttumista kilpailulain yrityskauppavalvonta säännökset edellyttäisivät.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston arvion mukaan yrityskauppa ei kilpailulain 25 §:ssä tarkoitetulla tavalla olennaisesti estä kilpailua Suomen markkinoilla tai niiden oleellisella osalla. Asian näin päättyessä relevanttien hyödykke- ja maantieteellisten markkinoiden määrittely voidaan jättää avoimeksi.

Ratkaisu

Kilpailu- ja kuluttajavirasto hyväksyy yrityskaupan, jossa Atria Oyj hankkii yksinomaisen määräysvallan Kaivon Liha Kaunismaa Oy:ssä.

Sovelletut säännökset

Kilpailulaki (948/2011) 21, 22, 24, 25 ja 26 §.

Muutoksenhaku

Kilpailu- ja kuluttajaviraston tässä asiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta markkinaoikeudelta kilpailulain 44 §:n mukaan siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Lisätietoja päätöksestä antaa tutkija Laura Kauppila, puhelin 029 505 3335, sähköposti etunimi.sukunimi@kkv.fi.

Ylijohtaja

Timo Mattila

Tutkija

Laura Kauppila